

DİNLER TARİHİ DERNEĞİ YAYINLARI/1

Dinler Tarihi Araştırmaları-I

(Sempozyum: 08-09 Kasım 1996, Ankara)

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Dem. No:	61203
Tas. No:	209 DİN.T

ANKARA
1998

PROF. DR. HİKMET TANYU'NUN HAYATI, ESERLERİ VE FİKİRLERİ

Prof. Dr. Abdurrahman KÜÇÜK

Hocamın hayatı, yetmiş küsur yıllık hayatını sadece anlatmak bir gün alır. Onun için, Hocamın hayatını çok kısaca geçeceğim; Çünkü, hayat mücadelelerle dolu, o mücadelelerin her kesiti bir tebliğ konusu. Burada bir kısmı zikredildi. Ben, 1917 yılında başlayan ve 1992 yılında Rahmet-i Rahmana kavuştuğu güne, İstanbul'un da fethedildiği mübarek salı günü denk gelen hayatına kısaca temas edeceğim. Allah tekrar rahmet etsin, makamı cenmet olsun diyorum.

Tabii, Hocamızın hayatının ilk yılları; yani, lise yıllarından itibaren okuma yazmaya başlamış, mücadeleyle başlamış, ilmi çalışma azmiyle başlamış, kariyer yapma, birşeyler yazma mücadelesi içerisinde geçmiştir. Bunları çok kısaca geçiyorum.

Şimdi, bu arada çok şeyler söylenildi; ancak, şahsiyetiyle ilgili ben biraz daha yakın oldum Hocama, çok şey söylemem gerekiyordu; ama, söylendi, zaten. Şahsiyetiyle ilgili birkaç şey söyleyeceğim, eserlerine geçeceğim.

a) Hayatı ve Şahsiyeti

Hocam Merhum Prof. Dr. Hikmet Tanyu, 9 Ocak 1918'de Ankara'da doğmuştur. Babası Kayserili Çivicioğullarından emekli subay Mehmet Nuri; annesi Kafkasyalı Fahriye'dir. Gazi İlkokulu'nu ve Gazi Lisesi'ni bitirdikten sonra, babasının vefatı üzerine, liseden sonraki tahsiline bir süre ara vermiştir ve kısa bir süre Gazete yazarlığı yapmıştır. Daha sonra İçişleri Bakanlığında Fen ve Arşiv memurluğu görevinde bulunmuş, "Mesken Mahalleler Kılavuzu"nun hazırlanmasında görev almıştır. Askerlik görevini, üç yıl, Yedek Subay olarak yerine getirmiştir.

Merhum Hikmet Tanyu, 1944'de bir grup arkadaşıyla birlikte "Turancılık" yaptıkları iddiasıyla tutuklanmış; "tabutluk" işkencelerine maruz tutulmuştur. Yapılan mahkeme sonunda, arkadaşlarına işkence yapanlar hakkında Danıştay'da dava açmış; işkence yapan ve buna alet olanların Yüce Divan'da yargılanmalarını ve sanık sandalyesine oturmalarını sağlamış; ancak 1950 yılında çıkarılan Af Kanunu ile sanık durumunda olanlar, mahkum olmaktan kurtulmuşlardır.

Prof. Dr. Hikmet Tanyu, 1947-1948 öğretim yılında Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nin Felsefe Bölümü'nden mezun olmuştur.

Ona Felsefe öğretmen olarak görev verilmemiş; Pınarbaşı ve Kayseri Mustafa Özgür İlkokullarında ilkokul öğretmeni, daha sonra Osmaniye Ortaokulu'nda ortaokul öğretmeni olarak görevlendirilmiştir. Arifiye Köy Enstitüsü ve Öğretmen Okulunda meslek dersleri, Çocuk Edebiyatı ve Din Bilgisi öğretmenlikleri de yapmıştır.

Okumaya, araştırmaya olan tutkusunu ilk gençlik yıllarında kendini göstermiş, makale ve kitap yazmıştır. İlim yapma arzusu ve kararlılığı için de Tanyu, 1955 yılında, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde Dinler Tarihi asistanı olmuştur. "Ankara ve Çevresinde Adak ve Adak Yerleri" adlı teziyle, 1959'da Türkiye'de ilk Dinler Tarihi Doktoru ünvanını almıştır. 1960 yılında Fakültece bir müddet Almanya'ya; 1962-1963 yıllarında ise İsrail'e gönderilmiştir. "Türkler'de Taşla İlgili İnançlar" adlı teziyle, 1966 yılında Doçent olmuştur. 1968 yılından 1982 yılına kadar Dinler Tarihi Kürsüsü Başkanlığı görevini yürütmüştür. Ankara İlahiyat Fakültesi'ndeki görevi yanında, 1966-1996 yılları arasında, Kayseri Yüksek İslam Enstitüsü'nde Mukayeseli Dinler Tarihi dersi vermiştir. 1971-1972 yıllarında Almanya, İngiltere ve Fransa'da sahasıyla ilgili inceleme ve araştırmalarda bulunmuştur. "Yehova Şahitleri" isimli çalışmasıyla 1973 yılında, Profesör olmuştur.

Prof. Dr. Hikmet Tanyu, 1977-1980 yılları arasında, A. Ü. İlahiyat Fakültesi Dekanlığı görevini yürütmüştür. Dekanlığı sırasında Fakülte'den bir grup arkadaşıyla, 1979 yılında Rusya ve Türk Cumhuriyetlerine araştırma-inceleme seyahati yapmıştır. 1982 yılında, Dinler Tarihi Anabilim Dalı Başkanı olarak görev yaparken, yaş haddinden emekliye ayrılmıştır. Almanca, İngilizce ve İbranice bilen Tanyu, Fakülte'den emekli olduktan sonra da ilmi çalışmalarla alakasını kesmemiş; "Nuh'un Gemisi (Ağrı Dağı) Ermeniler-Bütün Olayların İyçüzü" ile "İslam Dininin Düşmanları ve Allah'a İnananlar" adlı iki kitabı yayına sunmuş, altı cilt olarak düşünüldüğü Dinler Tarihi Kitabı için çalışmalarını sürdürmüştür. Bu arada haftalık Yeni Düşünce gazetesinde de makaleler yazmış ve rahmetli olduktan iki gün sonra son maalesi yayınlanmıştır. Hocam Tanyu, 11 Şubat 1992 tarihinde kalp rahatsızlığı sonucu, 77 yaşında, Hakk'ın rahmetine kavuşmuştur.

İlim ve fikir dünyamızın bu büyük insanı, sıkıntı ve meşakkatlerle dolu hayatının tamamını Türk Milletine, Türkiye'ye, Türk Dünyasına ve İslam Dini'ne hizmete harcamıştır. O, Milliyetçiliği, milletiine hizmet olarak benimsemiş, çok genç yaşlardan itibaren, çeşitli gazete ve dergilerde yazmaya başlamış; ilmi ve fikir birçok esere imzasını atmıştır.

1) Bkz. Hikmet Tanyu, Tarih Boyunca Yahudiler ve Türkler, (Genişletilmiş ve Yeniden Gözden Geçirilmiş İkinci Baskı), İstanbul 1979, 5/7-1947-1948.

konular, günümüzde önemli konulardan olmuştur (Hazinehan Önerenler, Görmeler, Okuduklar, Partikârlar, Giriş, Raddiveleler v.b.).

Şahsiyeti
Bir Türk Beyefendisi, insan sarrafı ve bir mücadele adamı olan Tanyu Hocamız, düşmanları karşısında çok sert, dostlarına ve kendine yakın olanlara karşı çok yumuşaktı. Hayatında hep başı dik, alını açık olmuş ve kimsenin karşısında eğilmemişti. Şahsî ile ilgili meselelerden çok yumuşak, millî meselelerde çok sert ve tavizsizdi.

Merhûm Hikmet Tanyu, yaptıklarının ve yazdıklarının neticesine de katlanırdı. Millî dava bildiği konuda yaptıkları ve yazdıklarından pişmanlık duymazdı. 1944 yılında "İrkçilik-Turancılık" adı ile meşhur olmuş olaylarda tutuklanması, özlük dosyasına da işlenmişti. Bunun hem Emniyetteki, hem Rektörlükte'teki dosyasından çıkarılması istendiğinde şiddetle muhalefet etmiş ve "o benim için bir şereftir" demişti. Emekli olduğu zaman, emekli Sandığı'na yazılan sicil özetinde de "Turancılık Davası"nda tutuklanmıştır" gibi ifadenin yer aldığı hatırlamaktayım.

Hocam dostlarından, karârlilik, kuvvêtilik, bir şahsiyet, güvenilirlik beklerdi. Asistan olarak almak ve yanında doktora yaptırmak istediklerinden şu özel-
lekleri aradı:

- 1- Şahsiyet,
- 2- Hayat tecrübesi, gerçekleri görebilmek ve gerçek hayatı bilmek,
- 3- Çalışkanlık,
- 4- Dinî ve millî değerlere saygı ve bağlılık.

Hocam, bu dört özelliğe sahip olan insanın, diğer bilgi ve ilmi eksikliği çalışma ile halledeceğine inanmaktaydı. O, insan sarrafıydı. İnsanları, bir bakışta tanıma yeteneğine sahipti. Çok az yarıldığını söylerdi. Herkese referans olmazdı, yakinen tanımadıkça kimse hakkında müsbet ve menfi şey söylemezdi.

İlmî konularda, ilmî ahlakâ bağlıydı. Nereden bir şey almışsa, onu mutlaka zikrederdi. Bilgiye önem verirdi, metodu ikinci planda görürdü. Daha sonra o konuda çalışanların daha iyisini yapacağı inancını taşırdı.

Hikmet Tanyu, mütevazî, dürüst ve namuslu bir hayat sürmüştür. Hiç kimseye ismiyle hitap ettiğine rastlanmamıştır. Mevkîsi, makamı ne olursa olsun herkese, hep isminin başına, "Bey", "Efendi" ekleyerek hitap etmiştir. Şahsî münasebetlerinde bu kadar hoşgörülü, çok müşfik ve yumuşak görünüşlü olan Hocam, Türk Milleti'nin millî meselelerinde, İslâm ve Türklükle ilgili konularında, tavizsizdir. Bu konularda zararlı gördüğü fikir ve eylem karşısında, tabii caizse, "Aslan misali" kükremiştir. Bu kararlığını, hayatında uyguladığı gibi, yazdıklarında, yanında doktora yapanlara tavsiye ettiği konularda da göstermiştir. Onun, yıllır önce, önemli grüp tez olarak verdiği

konular, günümüzde önemli konulardan olmuştur (Hazarlar, Gağauzlar, Dönmeler, Ortodoks Patrikhanesi, Biruni, Reddiyeler vb...)

İslâmî ve millî konulardaki tavizsizliğini ve hassaslığını emekli olduktan sonra da göstermiştir. İslâmî konulardaki hassasiyetine örnek, İslâm'a bilerek veya bilmeyerek zararlı olan görüş ve düşüncelere cevap veren "İslâm Dininin Düşmanları ve Allah'a İnananlar" kitabıdır.⁽²⁾ Millî hassasiyetini de "Nuh'un Gemisi-Ağrı Dağı-Ermeniler. Bütün Olayların İcyüzü" adlı eseriyle göstermiştir. Bu eserde; Ağrı Dağı efsanesinin, Ermeni olaylarının, "Van Tatil Köyü" hadisesinin arka planına, Türk Devleti ve Milleti üzerine oynanmak istenen oyunlara dikkat çekmiş ve ışık tutmuştur.⁽³⁾

b) Eserleri

- 1- Türkçülük ve Gerçek Demokrasi, İstanbul 1945.
- 2- Türk Gençliğinin Kükreyişi (Türk Milliyetçilerinin Davası ve Hedefleri, Komünizmin ve Komünistlerin Tahlil ve Tenkidi), Ankara 1947.
- 3- Türkçülük Davası ve Türkiye'de İşkenceler, Kayseri 1952.
- 4- Ziya Gökalp, Yeni Türkiye'nin Hedefleri, Ankara 1958.
- 5- Niçin Komünist Oluyorlar? (İkinci Basım), Ankara 1958.
- 6- Atatürk ve Türk Milliyetçiliği (Birinci Basım); Ankara 1961, (İlaveli İkinci Basım Ankara 1981).
- 7- (H. Fethi Gözler ile birlikte) Ortaokullar İçin Türkçemiz I-III. Cilt, İstanbul 1971.
- 8- Ziya Gökalp ve Türk Milliyetçiliği, İstanbul 1962.
- 9- Ankara ve Çevresinde Adak ve Adak Yerleri, Ankara 1967.
- 10- Türkler'de Taşla İlgili İnançlar, Ankara 1968 (İkinci Baskı, Kültür Bakanlığıınca yayınlandı. Ankara 1987).
- 11- Tevfik Fikret ve Din, İstanbul 1972.
- 12- Yehova Şahitleri, Ankara 1973.
- 13- Dinler Tarihi Araştırmaları, Ankara 1973.
- 14- Tarih Boyunca Yahudiler ve Türkler, I-II, İstanbul 1976, (Genişletilmiş İkinci Basım 1979).
- 15- Ziya Gökalp: Kızılalma, Hazırlayan: Hikmet Tanyu, Ankara 1976.
- 16- Türkler'in Dinî Tarihçisi, İstanbul 1978.
- 17- İnsan ve Dünya (Şiirleri), Ankara 1978.

2) Bkz. Hikmet Tanyu, İslâm Dininin Düşmanları ve Allah'a İnananlar, İstanbul 1989.

3) Bkz. Hikmet Tanyu, Nuh'un Gemisi (Ağrı Dağı) -Ermeniler-Bütün Olayların İcyüzü, İstanbul 1989, 68-76, 159-172, 327-367 vd.

- 18- İslâmlıktan Önce Türkler'de Tek Tanrı İnancı, Ankara 1980.
- 19- Cihan İçinde Bir Cihan (Şiirler), İstanbul 1980.
- 20- Ziya Gökalp'in Kronolojisi, Ankara 1981.
- 21- Atatürk İçin Şiirler, Ankara 1981.
- 22- Nuh'un Gemisi Ağrı Dağı-Ermeniler-Bütün Olayların İçyüzü, İstanbul 1989.
- 23- İslâm Dininin Düşmanları ve Allah'a İnananlar, İstanbul 1989.

Kitap olarak yayınlanmış bu eserlerin yanında, çeşitli konularda yazılmış 300'den fazla makalesi bulunmaktadır. Makaleler, genel olarak Dinler Tarihi, Din Fenomenolojisi, Etnoloji, Türk Dini ve Kültürü, Türk Halk İnanışları (Dini Folklor) ve Türk Dünyası ile ilgilidir.

c) Fikir ve Düşünceleri

Fikir ve Düşüncelerini şöyle gruplandırmak mümkündür.

- 1- Türk Tarihi ve Kültürü ile ilgili olanlar,
- 2- İslâm ile ilgili olanlar,
- 3- Dinî Folklorla ilgili olanlar,
- 4- Türkçülük, Milliyetçilik ve Demokrasi ile ilgili olanlar,
- 5- Dinler Tarihi ile ilgili olanlar;
 - a) Türk Dinî Tarihi ile ilgili olanlar,
 - b) Yahudilik ve Masonlukla ilgili olanlar,
 - c) Hıristiyanlıkla ilgili olanlar,
 - d) Türklüğe ve İslâm'a yabancı fikir ve akımlarla ilgili olanlar,
 - e) Diğer dinlerle ilgili olanlar (Altı cilt olarak düşündüğü Dinler Tarihi'nin büyük bir kısmı hazırdı).

Prof. Dr. Hikmet Tanyu, Türk Milletinin yetiştirdiği değerlerden biridir. O, kimseden birşey talep etmemiş, hiç kimsenin hatırı için de doğru bildiklerinden taviz vermemiş; 50 yıllık hizmet hayatını hep alının teri ve hakkı ile elde etmiştir. 70'i aşkın yaşına rağmen, ülküsünden, azminden ve çalışma şevkinden birşey kaybetmemiştir. Emekli olduktan sonra, kitapları kapatıp bir köşeye çekilmemiş; her güne, yeni bir şevk ve azimle başlamıştır.

Hikmet Tanyu, Türkiye'de Dinler Tarihi sahasında doktora yapan ilk akademisyendir. Dinler Tarihi'nin ilmi esaslara uygun gerçek ve saygın bir bilim dalı haline gelmesinde emeği büyüktür. O, Batı'da yapılmış çalışmaların çoğunda görülen dinin menşeyini belli nazariyelere dayandırma şartlanmışlığına

ve taklitçiliğine kapılmamış; bu nazariyeleri reddederek dinin menşeinin ilâhî olduğunu ve "Tektanrı" esasına dayandığını savunmuş; bu konuda derin ve kapsamlı çalışmalar yapmayı önermiştir.

Hocam, ilmî çalışmalarını dine, vatanına ve milletine bir hizmet vasıtası olarak görmüştür. Bu nedenle o, çalışmalarını genel dinler alanından özele kaydirmiş; Türkiye, Türk Milleti ve İslâm Dini'ni ilgilendiren meseleleri öncelikli olarak çalışmayı esas almıştır. Nitekim kendi yaptığı ve yanında çalışanlara yaptırmış olduğu araştırmaların/tezlerin hemen tamamında bu esaslara bağlı kalmış olduğu görülmektedir.

Halk inanışları ve Türklerin eski dinine yönelik çalışmaları neticesinde Tanyu, o zamana kadar farklı bilinen bir gerçeği de ortaya çıkarmıştır. O, Türkler'in eski dinine dair Abdülkadir İnan'ın "Şamanizm" ve Ziya Gökalp'in "Toyunizm" iddialarını reddetmiş; eski Türk dininin "Tek Tanrı Bir Din" olduğunu ortaya koymuştur. Bu tesbitiyle Hikmet Tanyu, bugün Batı'da da, Türkiye'de de kabul gören bir gerçeği su yüzüne çıkarmış; böylece Türk Kültür Tarihine ve Dinler Tarihine büyük bir katkı sağlamıştır.

Millî ve dinî meselelerde oldukça hassas olan Tanyu, Yahudilik, Siyonizm ve Masonluk üzerinde durmuş; Yehova Şahitleri ve Bahailer gibi grupların Türkiye'ye yönelik misyonerlik faaliyetlerine dikkat çekmiştir.⁽⁵⁾ O, Yehova Şahitleri'nin Yahudilikten büyük oranda etkilenmiş ve Hıristiyan mezhebi olduğunu, İslâm düşmanlığı yanında, millet ve devlet düşmanlığı da yaptığını kitabında açıklamıştır.⁽⁶⁾ Bahailik'in de, emperyalist güçlere ortaya çıkarıldığını Hıristiyan ve Yahudilerce İslâm'a karşı kullanılan yıkıcı bir hareket olduğunu belirtmiştir.⁽⁷⁾

Hocam, Ağrı Dağı'nda Nuh'un Gemisini arama faaliyetinin arkasındaki Ermeni tez ve fikirlerini destekleme çabasını ortaya koyarak, bu hususa dikkat çekmiştir. Bu çalışma ile millî konulardaki hassasiyetini, milliyetçiliğini ve vatanperverliğini göstermiştir. Karabağ Meselesi ve bugünkü bölücülük hadiselerine dikkat çekmiş; Ermenilerin Kürtçülüğü kullanmaya çalıştığına ve Yunanlılar'ın bunu böyle istediğine yer vermiştir.⁽⁸⁾ Hikmet Tanyu, çok

4) Bkz. Hikmet Tanyu, *Türklerin Dini Tarihçisi*, İstanbul, 1978, 7-30; Hikmet Tanyu, *İslâmlıktan Önce Türklerde Tek Tanrı İnancı*, Ankara 1980, 1-25, 176, 206. Hikmet Tanyu'nun Türklerin dininin "Tektanrı İnancı" olduğu yolundaki tezi ile ilgili görüşünün gelişim çizgisi için bkz. Abdurrahman Küçük, "İslâmiyetten Önce Türklerde Tek Tanrı İnancı", *Boğaziçi Dergisi*, İstanbul 1984, s: 22., sf. 28-31.

5) Bkz. Hikmet Tanyu, *Tarih Boyunca Yahudiler ve Türkler*, I/200-260; II/602-637.

6) Bkz. Hikmet Tanyu, *Yehova Şahitleri*, Ankara 1973, 56-58, 143-156.

7) Bkz. Hikmet Tanyu, *Tarih Boyunca Yahudiler*, I/268-270.

8) Bkz. Hikmet Tanyu, *Nuh'un Gemisi*..., 226-282, 304-373.

genç yaşlardan itibaren Türklük'e, Türk Milliyetçiliği davasına gönül bağlamış; bu uğurda birçok sıkıntıya göğüs germiştir. O, milliyetçiliği, insanlığın tabii bir tutumu, kişinin kendi vatnını, milletini sevmesi ve devletini yaşatıp yüceltmesi duygusu olarak görmüştür. Türk Milliyetçiliğinin ise Türk Milletini, Türklüğü yaşatmak, yüceltmek düşüncesi ve ülküsü, bu ideale toplumsal adâlete, refaha sahip çıkmak ve hakimiyeti gerçek anlamda millete vermek olduğunu ifade etmiştir. Milliyetçilikte, başta Türk dili, İslâm Dini ve Türk Tarihini geldiğini belirtmiştir. O, milliyetçiliğin birçok manevî dinamiğinin İslâm'dan kaynaklandığını ve bu nedenle milliyetçiliğe düşman olanların bilmeden İslâm düşmanlığı yaptıklarını dile getirmiştir.⁽⁹⁾ Kendisiyle yapılan bir röportajda, da Tanyu, İslâmî temele dayalı bir Türk Milliyetçiliği'nin sergüçlerini korkulu rüyası olduğunu vurgulamış; bu nedenle de gençlerin "İslâmcı" ve "milliyetçi" gibi sun'î ayrımrlara götürüldüğünden şikayet etmiştir. Ona göre bu iki unsur birbirine zıt şeyler olmayıp aksine birbirinin mütemmimidir. Nitekim o, "Türk Milliyetçiliği derken, bunun içinde İslâm dininin esaslarıyla birlikte, mânevî, ahlâkî yönüyle kaynaşmış, bütünleşmiş bir milliyetçilik anlıyorum. Yoksa Batılı materyalist, kozmopolitik bir milliyetçilik anlayışının bizim milliyetçiliğimizle alakası yoktur."⁽¹⁰⁾ demiştir. Bütün bunlara rağmen, Türk olmayan veya yabancı güçlerce saldırılan bazı kesimlerin, Türk Milliyetçiliğini İslâm'a taykınıymış gibi gördüklerini ve bunun da İslâm'ı savunuyor tavrıyla yaptıklarını belirtmiştir. İktidardaki helal nelerle garmilisyay

Hikmet Tanyu, Milliyetçiliği'nin tabii bir sonucu olarak, Türk kültürü ve Türk dili konusunda son derece hassastır. Bugünkü resmi iletişim vasıtalarının arzulan kültür politikasından oldukça uzak olduğunu ve gençliği bozlaştırdığını ifade etmiştir. O, milli, kültür, sanat ve estetiğin genç nesilleri tanıtır ve sevdirmesine büyük önem vermiştir. Kültür ve estetiğin ilâtilmesinde en önemli unsur olan dilin, yıllar süreni hoyratça tutumlardan dolayı can çekiyor. hale getirildiğinden yakınmıştır. Türklük âleminde, çok eski zamanlardan beri, özellikle yöneticilerde, dil konusunda bir zaaf olduğunu, bunların ya özentili ya da bilgiçlik olsun diye yabancı dil, kelime ve hatta gramer değiştirmeye teşebbüslerinde bulunduğunu işaret etmiştir. Günümüzde de elli altmış yıldan beri süren öz Türkçe gibi mânâsız bu tutumla birçok kelimenin dilimizden sökülüp atıldığı, Batılı kavram ve kelimelerin ise

(11) Bkz. Tanyu, "Yok Anıdır Kurulacak Bütün Kere Türkçeyi". Yeni Düşünce Gazetesi,

(9) Bkz. Hikmet Tanyu, "Türk Milliyetçiliği Ülküsü ve Temelleri", Yeni Düşünce Gazetesi, 6 Ekim 1989.

(10) Bkz. Hikmet Tanyu, "Türk Milliyetçiliği Ülküsü ve Temelleri", Yeni Düşünce Gazetesi, 6 Ekim 1989, sf. 7.

hiçbir denetime tabi tutulmadan Türkçe'ye sokulduğu çelişkisine dikkati çekmiştir.⁽¹¹⁾

Tanyu Hoca, Türkiye üzerinde oynanan oyunların bitmediğini, Türk Milletinin kaderi ve geleceği üzerinde tuzaklar kurulduğunu, bölünmesi için çalışıldığını, dört taraftan kuşatıldığını belirtmiş ve bunlardan kurtulmak için öneriler ileri sürmüştür. Bu öneriler arasında; yıkıcı ve bölüce örgütlere, derneklere ve çalışmalara karşı tedbir alınması; bunların tanıtılması; hukukî, iktisadî ve kültürel tedbirler yanında, millî ve manevî eğitime önem verilmesi bulunmaktadır.⁽¹²⁾

Hikmet Tanyu, ilk gençlik yıllarından itibaren, dış Türkler ve Türkistan'ın bağımsızlığı meselesiyle çok yakından ilgilenmiştir. Bu haklı meseledeki düşüncelerinden dolayı, dönemin siyasileri tarafından, arkadaşlarıyla birlikte, "İrkçılık-Turancılık" yaptıkları iddiasıyla cezalandırılmıştır. O, bütün zorluklara rağmen, düşüncelerinden en ufak bir taviz vermemiş ve zaman kendisini haklı çıkarmıştır. Ömrünün son yıllarında, Sovyetlerin hâkimiyetindeki Batı Türkistan coğrafyasındaki Türk devletlerinin peşpeşe bağımsızlıklarını ilân ettiklerini görme mutluluğuna ulaşmıştır. Hocam, bu defa, hemen herkesin dikkatinden kaçan Doğu Türkistan meselesine yazılarında yer vermeye başlamıştır. Vefatından önce gazetedeki köşesinde yazdığı son yazılarında Doğu Türkistan'da yapılan zulümlere kamuoyunun dikkatini çekmeye çalışmış ve buradaki Türkler'in bağımsızlıklarını kazanması için yapılması gereken işleri belirtmiştir. Doğu Türkistan'daki Türkler'in dil ve dinlerini daha fazla muhafaza etmiş olmalarına rağmen, sürekli bir Çin zulüm ve asimilasyonuna maruz kaldıklarını, aralarına nifak sokularak birlik çabalarının engellendiğini belirtmiştir.

Tanyu, Doğu Türkistan'ın bağımsızlığını kazanması için tüm dünyadaki Türkler'e ve Batı Türkistan devletlerine yükümlülükler düştüğünü belirtmiştir. Batılı devletlerin de Sovyetlerin çöküşüyle, Batı Türkistan'da Çin lehine bozulan güç dengesini gözönünde bulundurarak, yeni kurulan Türk devletlerini ve Doğu Türkistan'ın bağımsızlığını kazanmasını desteklemesi gerektiğini ifade etmiştir. Bunların yapılabilmesi için de Batı Türkistan'daki devletlerin bir federasyon birliği oluşturmalarının gerektiği, dünyanın her bölgesindeki Türkler'in dernekler ve benzeri kuruluşlar oluşturarak, Doğu Tür-

11) Bkz. Tanyu, "Yok Mudur Kurtaracak Bâhtî Kara Türkçeyi ?", Yeni Düşünce Gazetesi, 25.05.1990, sf. 5; Tanyu, "Türk Gençliği Bir Bütün Olarak", Yeni Düşünce Gazetesi, 20 Ekim 1989, 5.

12) Bkz. Hikmet Tanyu, Tarih Boyunca Yahudiler..., II/1286.

kistan meselesini dünya kamuoyuna çok iyi bir biçimde anlatmalarının şart olduğunu ifade etmiştir. Yeni Düşünce Gazetesi'ndeki "Doğu Türkistan'ın İstiklâl ve Hürriyet Yolunda İlk Adımlar-2"⁽¹³⁾ başlıklı son yazısında Hocam, boynu bükük "Doğu Türkistan Meselesi"nin takibini, yazısının son cümlesinde "şimdi her Türk'ün görevini bilmesi gerekiyor" ifadesiyle vasiyet olarak bizlere bırakmıştır. Tanyu, bir "ekol"dü ve onun etrafında Türkiye'de "Dinler Tarihi Ekolü" oluşmuştur.

Sonuç

Hocam, yetmiş yıllık hayatını Türk-İslâm davasının yerleşmesi ve yaygınlaşması yolunda harcamış, en zor şartlarda bunları dile getirmiş ve çizgisinden zerre kadar sapmamış, fikirlerinden taviz vermemiştir. O, 1944'lerde başlayan çizgisinde zikzaka rastlanmayan, İslâm'ı temel alan, Türk Milliyetçiliğinin temsilciliğini yapan bir fikir, düşünce ve ilim adamıdır. İslâm'ın müdafii olan Hocam, Türklük konusunda da İslâmî ölçüler içerisinde kalmış; yazdıklarında İslâm'a aykırı bir şey bulunmamasına çok dikkat etmiştir. Başkalarının yazdıklarında da bu ölçüyü aramış; yanında doktora yapanlara verdiği tez konularında da İslâm'a ve Türk Milletine faydayı esas kabul etmiştir.

İnanç, irade timsali ve örnek bir insan Hikmet Tanyu, sadece ilmî eserler vermekle kalmamış, dinlenme saatlerini de şiir yazmakla değerlendirmiştir. Üç tane şiir kitabı bulunmaktadır. Duygu ve düşüncelerini şiirlerde de göstermiştir. "İnanmak Meselesi" başlıklı şiirinde Âhiret'i hatırlamakta ve hatırlatmaktadır. Bir şiirinde şöyle demektedir:

"Ahirette bulunsaydım

Ve deselerdi ki

Şu günahkârların ızdırap ülkesi

Şu iyilerin saadet bahçesi

Şunlar melek, şunlar

Dünya'da inanılmayanlar!...

Nihayet Ahiret'teki Hakk'a,

Cennetine, cehennemine

İnanırım Tanrım..."⁽¹⁴⁾

"İki Âlem ve Allah" şiirinde de dünyayı garip, Ahireti gerçek sayıyordu:

13) Bkz. Hikmet Tanyu, "Doğu Türkistan'ın İstiklâl ve Hürriyetleri Yolunda İlk Adımlar-1,2", Yeni Düşünce Gazetesi, 7, 14 Şubat 1992. sf. 4.

14) Hikmet Tanyu, İnsan ve Dünya, Ankara 1978, 27.

İstiklan meselesini dünyaya kamuoyuna çok iyi bir biçimde anlattığını sanırım
-la- "İktidarı gördüm uyanık, açık ve parlak
Bir ayagım dünya üzerinde, yuvarlak
Bir ayagım yıldızlardan öte, enginlerde apak.
Birden kainatın sırrını anlayarak,
Birden secdeye vardım Allah'ı anarak.

Bir garip Dünya, bir gerçek Ahiret var.

Gözlerde, gönüllerde, akılda parlar..." (15)

Merhum Prof. Dr. Tanyu, çeşitli marşlar da yazmıştır. 1978 yılında yaz-
dığı "İlahiyatçımız Biz" başlıklı marş şöyledir:

"Allah'ın nurunda parlar, gerçeğe yürürüz Biz
Hak yolunda ilerleriz, İslamcıyız, Türküz Biz.
Ahlakçıyız, imanlıyız, iyilikte hürüz Biz.
Doğru yolda, şanlı yolda fedaiyiz, eriz Biz.

Yürü, zulmetin üstüne, yürü, durma ileri

İnançla aydınlat yürü, yürü, gülmə ileri

Kur'an'la huzur getir, milletin gülsün yüzü,

Karantıklar kalksın yerden, öer özlenen gündüzü

İlahiyatçımız, elde Aggüdüzlü Bayrakta

Milletin umuduyuz Biz, şehit dolu toprakta

Yürürüz bilgi ve nurla, bir Tekbirle Bismillah,

Dilimizde, gönlümüzde, ufkumuzda bir Allah." (16)

Yukarıda sadece özelliklerinin bir kısmına işaret ettiğimiz inanç ve ideal
timsali, büyük âlim ve mütefekkir insan Prof. Dr. Hikmet Tanyu, 11 Şubat
1992 Salı günü Hakk'ın rahmetine kavuşmuş ve ebedî hayata intikal et-
miştir. Hayatı tam bir "dervis" edası içinde geçmiş, gösterişten ve yıldızlı öv-
gülerden kaçınmış, kişilerin takdirini değil, hasbî olmayı, Allah'ın rızasını ka-
zanmayı düşünmüş; mevki-makam peşinde koşmamış, kimseye yararlanmak
için inanç ve ideallerinde tavize gitmemiş örnek bir insandır. Türkiye Cum-
huriyeti döneminde yetişmiş, ilmiyle amil, memleket gerçeklerini bilen, mil-
letiyle bütünleşen önder akademisyenlerden biridir. O, geriye eser ve nesiller

(13) Bkz. Hikmet Tanyu, "Doğru Türkistan'ın İktisadi ve Hürriyet Yolunda İki Abdulel-İ",
Yeni Düşünce Gazetesi, 7. 14 Şubat 1992, sf. 4.

(15) Tanyu, İnsan ve Dünya, 46.

(16) Hikmet Tanyu, İnsan ve Dünya, Ankara 1978, 27.

bırakmayı hedef edinmiştir.

Bir Türk Beyefendisi, âlim, fâzıl ve mütevazi Hocamız Hikmet Tanyu'nun hayatından, çalışma azminden ve iradesinin sağlamlığından alınacak çok dersler vardır. Bana göre onun ölümü, "bir yıldızın düşmesi"dir.

Ruhu şad ve mekânı cennet olsun. Allah rahmet eylesin.

Başkan – Efendim, kıymetli arkadaşım Sayın Küçük Beye ben teşekkür ediyorum.

Buda'nın gözde şakirdi Ananda'dır. Hz. Musa'nın talebesi Hazret-i Harun, Hz. İsa'nın talebesi Yuhanna, Hz. Muhammed Aleyhisselatü Vesselamın da gözde talebesi Hz. Ali'dir. Hocamızın gözde talebesi Sayın Abdurrahman Küçük Bey arkadaşımıdır ve buna layık olduğunu ispat eyledi.

Şimdiye kadar söylenenler, ancak bu kadar güzel anlatılabilirdi, özetlenebilirdi ve tahlili bu şekilde verilebilirdi. Şimdi, burada, Türk-İslâm ahengi üzerinde durulacak çok önemli bir noktadır. Hoca bunu fark etmişti; yani, din ile milliyet meselelerinin içiçeliğini onun kadar anlayan çok azdı. Bu davada, hakikaten, bu çok önemli noktayı fark etmesi ve saptaması çok çok yerinde oldu. 23 eseri, 300 üzerinde makalesi ve şahsiyet yapısını arkadaşımızın fevkalade güzel anlattı ve bütün bu anlatılanlardan sonra, ben şimdi Hocamız Rahmetli Tanyu'nun Türk dini tarihi alanında; yani, bir kesit olarak, bir dinler tarihi kesiti olarak, hatta Türk Dini Tarihinde ne yaptı.

Buyurun Sayın Güngör